

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра тюркської філології

Курсова робота
з тюркської філології
на тему:

АНТРОПОНІМИ ЯК ЯВИЩЕ МОВИ ТА КУЛЬТУРИ

Студентки групи 14-21 факультету східної і слов'янської
філології

денної форми здобуття освіти

Освітньої програми:

Турецька мова і література та переклад, друга східна
мова, західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.068 Східні мови та літератури
(переклад включно), перша – турецька

Сіроменко Дар'ї Олегівни

Науковий керівник:

доц. Сіленко Наталія Василівна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНТРОПОНІМІВ У ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ	5
1.1. Дослідження антропонімів у мовознавстві.....	5
1.2. Турецькі антропоніми у контексті мови та культури.....	8
1.3. Історія розвитку турецьких антропонімів.....	11
Висновки до розділу 1	15
РОЗДІЛ 2. КУЛЬТУРНО-ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТУРЕЦЬКИХ АНТРОПОНІМІВ	17
2.1. Культурні особливості походження турецьких антропонімів.....	17
2.2. Лінгвістичні особливості походження турецьких антропонімів.....	23
Висновки до розділу 2	30
ВИСНОВКИ	33
ÖZET	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	35

ВСТУП

Антропонім - одна з найбільш обговорюваних лексичних одиниць у сучасній лінгвістиці. Протягом століть, відтоді як давньогрецькі вчені виділили їх в окремий клас слів, суперечки про обсяг лексичного значення особових займенників не мають однозначного розв'язання. Деякі науковці вважають, що особове ім'я без конкретного означника не може мати лексичного значення, тоді як інші вважають, що лексичне значення особового імені ширше, ніж будь-якої іншої мовної одиниці, оскільки воно містить усю інформацію, пов'язану з конкретною особою, яка є власником імені. До антропонімів належать власні імена, прізвища, прізвиська, псевдоніми.

Турецька номенклатура особових імен формувалася протягом століть. Найдавнішим її шаром є давньотюркські особові імена, перші згадки про які зустрічаються в давніх писемних пам'ятках. Згодом номенклатурна система розвивалася, вбираючи в себе нові елементи на певних історичних етапах, що відображали зміни в суспільному та культурному житті. Ісламізація турків, геополітичні та культурні зв'язки з Іраном і вплив персько-арабської середньовічної поезії були дуже важливими в цьому відношенні.

Турецькі антропоніми можуть містити інформацію про стать, місце народження, віросповідання, майбутній характер і зовнішність дитини, очікування батьків щодо їхнього економічного становища, сімейні духовні цінності та місцеві традиції іменування. Турецькі синоніми мають вторинне походження і здебільшого прозору етимологію, що дає змогу дослідити поняття, важливі для турецького народу.

Усе це робить імена цінним дослідницьким матеріалом не лише для лінгвістів, а й для істориків, географів, етнографів та соціологів, які потребують знання фактів і процесів, що вивчаються цими науками. Через велике культурне навантаження значення антропонімів та особливості етнокультурних стереотипів щодо традицій іменування та комунікативної поведінки існує широкий спектр етимологічних конотацій турецьких особових імен та прийнятих у турецькому суспільстві антропонімічних моделей, які реалізуються лише в мовленні.

Об'єктом дослідження являються антропоніми в турецькій мові, а **предметом дослідження** є культурно-лінгвістичні особливості походження турецьких антропонімів.

Матеріалом дослідження є лексичні одиниці, обрані з «Енциклопедії дитячих імен» Г. Каї та «Словника турецьких антропонімів» Турецького лінгвістичного товариства.

Методи дослідження: *Метод критичного аналізу*, який було використано для вивчення праць науковців, *метод суцільної вибірки* надав нам матеріал для дослідження з турецьких інтернет-джерел, серіалів та турецьких видань, *історично-зіставний метод* використаний для аналізу антропонімічних одиниць на різних стадіях розвитку турецького антропонімікону,

Наукова новизна лежить в написанні дослідження турецької антропонімічної системи українською мовою, що є рідкістю в українській тюркології; використанн для аналізу двох словників, що дозволило провести аналіз особливостей походження турецьких антропонімів.

Практичне значення: можливість використання положень дослідження в практиці лінгво-культурологічних досліджень антропонімічної лексики. Висновки та результати цього дослідження можуть бути використанні для майбутнього поглибленішого вивчення антропонімів у турецькій мові. Результати можуть бути використані під час викладання лексикологія турецької мови, курсу з турецької мови, практичного курсу перекладу, історії турецької мови.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРЕЦЬКИХ АНТРОПОНІМІВ

1.1 Дослідження власних назв у мовознавстві

Інтерес мовознавців до антропонімів як явища помітно зростає з часом. Причиною цьому є, звісно, те, що антропонім, особове ім'я, є частиною лексики всіх мов та те, що вони є явним результатом вплива культури на мову.

Власні назви, тобто антропоніми, досліджує ономастика (від давньогрецької ὀνομαστική – мистецтво давати імена) – розділ мовознавчої науки, який вивчає власні назви, їх походження, будову, функціонування у просторі й часі (Вербич, 2013, с. 364).

Видатний мовознавець В. Німчук був першим у виробленні засад вивчення онімів. Завдяки В. Німчуку, у науковий обіг уведено такі терміни: автоетнонім (буквально – «самоназва народу»), антропоніми (власні назви людей), астроніми (назви небесних тіл), гелоніми (назви боліт), гідроніми (назви річок), катойконіми (назви мешканців певної місцевості), лімноніми (назви озер), топоніми (назви місцевості), хороніми (назви сіл) та багато інших (Німчук, 1966).

У наукових дослідженнях виокремились два підходи у вивченні онімів. Перший об'єднував вчених, які використовували оніми як історичне джерело. Другий – вчених-філологів, котрі використовували оніми в дослідженнях з історії мови. Тому в історичній науці ономастика вважається спеціальною історичною дисципліною, яка вивчає оніми як історичне джерело. В свою чергу у філології ономастика – частина лінгвістики, дослідницький об'єкт істориків мови. Таким чином, в онімі розділяються форма власної назви та її конкретний зміст. Вивченням лексичної форми власної назви займається філологія. В свою чергу вивченням її конкретного змісту і його тлумаченням опікується історична наука (Зубко).

Антропонім – це лінгвокультурна одиниця мови, поняття яке відображає особливості предметів та ставлення мовця до оточуючого середовища. Історія власних імен тісно пов'язана з культурою, історією та ідеологією того суспільства,

де вони використовуються, антропоніми активно зустрічаються у прислів'ях і приказках та найчастіше в художніх текстах (Пишньоха, Покровська, 2019, с. 132). «Дійсно, якщо семантичний рух у природній мові має характер поступового розвитку – внутрішніх семантичних зрушень, – то «мова власних назв» рухається як ланцюг свідомих і різко відмежованих один від одного актів найменування і перейменування» висловлювався Ю. М. Лотман, міркуючи про антропоніми (Лотман, 1992, с. 69-70) та його вислів «зміна назви мислиться як знищення старої речі й народження на її місці нової, яка краще задовольняє вимоги ініціатора цього акту» (Лотман, 1992, с. 71) дає повме розуміння значущості імен в історії та культурі. В підтвердження цього ми маємо приклад нашої країни - України. Зміна назв топографічних об'єктів є поширеним рухом при хміні режиму в державі.

Американський лінгвіст Дж. Алджео вважає, що визначальна особливість власної назви полягає у “акті присвоєння імені”, за допомогою якого ім'я вперше приписується його носію, і що нехарактерне для загальної назви (Algeo, 1973, p. 99).

Сучасна антропоніміка займається не тільки вивченням специфіки особових імен як мовної категорії та особливостей функціонування їх у мові та мовленні, але також розглядає їхнє вживання в літературі, вивчає їхню соціальну зумовленість, засоби і способи вираження емоційно-експресивних відтінків, досліджує офіційні й неофіційні форми антропонімів, антропонімічні моделі і їхні стилістичні відмінності.

Референтом вважається предмет, людина, істота, географічний, астрономічний об'єкт, організація, установа, образ, позначений власною назвою. Такі носії власного імені є виділеннями серед подібним ним.

Тема власних імен цікавила вчених ще за часів античної Греції, давнього Єгипту. Проте активні дослідження ця тема з боку філософії набула в епоху Відродження та після в ХІХ- початку ХХ століття. Вчений Х. Джозеф в ХХ столітті намагався вивести значення імені з характеристики референта (Joseph, 1916), хоча ще в ХІХ столітті Дж. Ст. Мілль, який писав «власні імена нічого не конотують і, власне кажучи, не мають значення» (Mill, 1965). Згодом Б. Рассел вводить термін “дескрипція” — те, що відноситься до чогось. Тоді й було визначено, що власна назва має сенс і включає в себе інформацію про носія, а не просто має якість

значення. Основою для лінгвістичної теорії великого значення власних назв стають вчення Г. Фреге, Х. Джозефа, Б. Рассела. Ця концепція, у якій імена характеризуються переважністю конкретним семантичним змістом, розроблялась також О. Есперсеном, Х. Серенсеном, М. Бреалем, Є. Куриловичем.

Отто Есперсен також визнавав власні імена найбільш конотативними іменами (Jespersen, 2013). Визначальним чинником для встановлення значень власної назви науковці називали контекст.

На противагу цього, сучасні лінгвісти до сих пір не можуть дійти висновку, яке місце в мові мають антропоніми, та яке їх точне семантичне значення. Такі вчені як Ж. Вандрієс, В. Брендаль, Ю.С. Маслов, Н.Д. Арутюнова схиляються до думки, що власні назви можуть лише виконувати реперезентативну функцію. Протилежної ж думки є А. Нурен, О. Есперсен, вважаючи, що семантичне значення власних назв є набагато ширшим від значення загальної назви.

Усі ці непорозуміння стали причинами відособленості ономастики від нових лінгвістичних галузей і зведення її до історичних та етимологічних описів мови.

Різні мови мають свої системи власних назв, свої особливості використання, написання. Навколо власних назв будуються певні історичні, культурні, літературні і т.д асоціації. Також ім'я перестає бути просто ярликом, коли ми з назвою об'єкта асоціюємо повну паліру характеристик, яка нам відома про нього і додаємо до цього всього інші базові знання з нашої підсвідомості. Таким чином, ім'я перестає бути просто етикеткою й стає повноцінним знаком, «мінімальною цитатою» (Коломойченко, 2013, с. 91) та «згорнутим національно-культурним текстом» (Співак, 2004, с. 27).

У сучасному мовознавстві визнається неясна межа між загальними та власними назвами, адже зазвичай походження власних імен йде від загальних. Спочатку йде вказівка на ознаку предмета, людини, явища, потім цей зміст стирається та залишається тільки «кличка», що вказує на об'єкт.

Таким чином, різноманітність і розбіжність поглядів на проблему семантики власних назв говорить про особливий статус цього розряду слів у мові. Власні назви мають двоїстий характер: вони є продуктом розвитку як національної мови, так і

національної культури. Крім цього, власні імена можуть існувати як одиниці зі списку назв (розутілені імена) та як одиниці, співвідносні з конкретним референтом – людиною, предметом, явищем – (утілені імена). Ім'я також може розглядатися як одиниця мови, а може як елемент мовлення в сумі його асоціативних і прагматичних конотацій. Сам склад власних назв також різнорідний: сюди входять і назви географічних об'єктів, і імена людей, клички тварин, назви неживих предметів і явищ (організацій, кораблів, книг, газет, ураганів, тайфунів, планет і т.д.). Все це ускладнює виділення загальних критеріїв для визначення обсягу лексичного значення власної назви.

1.2 Турецькі антропоніми у контексті мови та культури

Власні назви є специфічною галуззю лексики всіх мов. Вони в той самий час є продуктом і духовної та культурної діяльності окремого суспільства.

Антропоніміка (від грец. ὄνομα – назва, ім'я) – розділ ономастики, що вивчає антропоніми – власні найменування людей. До антропонімів належать особові імена, патроніми (імена по батькові), прізвища, прізвищеві назви, прізвиська, псевдоніми, криптоніми, а також найменування міфологічних, фольклорних і літературних персонажів (Масенко, 2001).

Найновіші наукові праці присвячено походженню, словотвірній будові, регіональній характеристиці українських антропонімів; створено антропонімні словники різних типів. У творах художньої літератури антропонім часто використовують як один із засобів художньо-стилістичного навантаження.

Типи антропонімів:

- власне ім'я;
- ім'я по батькові;
- прізвище;
- прізвисько;
- псевдонім.

Різновидами антропонімів також вважають андроніми (іменування жінки за іменем, прізвиськом або прізвиськом її чоловіка), матроніми (особове ім'я сина або дочки за іменуванням матері або когось із предків по материнській лінії). Загальноприйнятою в Україні є тричленна антропонімна модель: власне ім'я, ім'я по батькові, прізвисько (Ібрагімова, 2013).

Сьогодні можна додати ще один вид антропонімів – ніки. Нік (англ. *nickname* — прізвисько) — особисте, переважно, вигадане, ім'я, яким називають себе користувачі інтернету в різноманітних місцях спілкування (чатах, форумах і тп) (Лук'янюк, 2013).

Маючи справу з зовсім різними категоріями імен, ми говоримо все ж про антропонім як один із видів лексики. Так званий антропонімікон — система особових імен — ніколи не був сталим, він завжди рухався за розвитком мови в історії та в контактах різних народів між собою.

До прикладу візьмо важливу подію - прийняття ісламу тюрками. Ця подія VIII-XI століття змусила тюрків прийняти в свою мову арабські слова, в особливості в систему антропонімів, що залишилось і до наших часів. Не забуваймо про тиний контакт з Персією, що зумовив потраплянню до турків імен перського походження.

Саме ці явища і роблять антропонімікон безцінним матеріалом для досліджень. З цього приводу турецький дослідник М. Джальп казав: “імена є одним із важливих показників, що відображають соціокультурні зміни й тенденції”(Calp, 2014 s. 29).

Як вже було сказано, антропоніми є рухливими в кордонах власних і загальних назв. Це явище прослідковується у прислів'ях та приказках: *Ali'nin borcu Veli'den sorulmaz* (укр. *Борг Алі не вимагають у Велі*). У результаті такого переходу власної назви у загальну антропонім стає невід'ємною частиною лексичної культури та спадщини народу, стає національною картиною світу та набуває нових значень.

Та чи можемо ми вважати, що ім'я свідчить про національність носія? З цього приводу О.І. Коверна каже: «Поряд із здатністю передавати значиму для реципієнта інформацію, ономастична лексика має здатність робити ту ж інформацію закритою для «необізнаних» або інокультурних мовців, оскільки власні назви – це завжди специфічні реалії, що належать до фонові та безеквівалентної лексики» (Коверна).

Тому твердження про розмежування національностей іменами є хибним. Адже батьки можуть називати дитину будь-якими ім'ям, яке сподобалось. Та й всім відоме ім'я "Алі", яке вважається турецьким, може належати до бази всіх народів мусульманського світу. На противагу цьому все ж варто зазначити, що все одно значна частина саме турецьких антропонімів має тюркське коріння.

До цього відоситься і вибір форми імені. Різні конотації, які вибудувались на культурі, наповнюють новими сенсами мову нації. Ці додаткові значення створюються за тенденціями, мислослухності, ідеологією та емоційним забарвленням.

З боку граматики у турецькій мові не властива категорія роду є виражено серед турецьких антропонімів. Велика кількість турецької імен належить або тільки чоловічій, або тільки жіночій статі. Так протилежний рід може бути виражений в парах імен, які схожі між собою (*Rahim-Rahime*). Також важливу роль грає від якого апелятиву, загальної назви було утворене ім'я. Задля того, щоб підкреслити мужність, силу чоловіка, широко є використовувані назви звірів та птахів, рис характеру, притаманних чоловікам та могутніх явищ природи, серед жіночих імен привілюють назви астрономічних тіл, природних явищ, з рослинного світу, що буде більш розкрито в дькгому розділі.

Так само як й іменники, антропоніми можуть набувати афікси відмінку (*Demir'e, Demir'de*), присвійності (*Demirin*), зменшувальо-пестливі (*Demirciğim*). Також зазначимо, що на відміну від українських коротких форм імені в турецькій мові не всі імена мають власні сталі скорочення, та їх значення є забарвленим, а не нейтральним. (*Fatma -> Fato, Volkan -> Volki*). Це все нам вказує, що антропоніми турецької мови, що були утворені від різних частин мов, володіють всіма характеристиками іменника.

Також не забуваймо про клички, прізвиська, які також відносяться до антропонімів. Я б радше віднесла їх до частини мовлення, аніж мови. Адже прізвиська не є сталими, багатовпізнаваними. Найчастіше вони вигадані спонтанно або рандомно у невеликих угрупованнях та не є довгоіснуючими.

Такі показники несуть в собі доказ того, що антропоніми в першу чергу пов'язані з історією та культурою нації, а аж потім вони постають як категорія у мовознавстві.

Вони є важливим джерелом, що несе в собі інформацію про покоління, філософію, географію, літературу та соціологію окремого повноцінного народу.

1.3 Історія розвитку турецьких антропонімів

В XI столітті відбулась перша спроба працювати над турецькими антропонімами. Це був словник Магмуда Кашгарі “*Dîvânu Lugâti ’t-Türk*”. Цей збірник був багатим на історичний, культурний та лінгвістичний матеріал. Книга містить не тільки номінальну лексику тюркських племен і народів, але також і значний пласт ономастичної лексики, включаючи важливі відомості про тюркомовні племена і народи, їх етноніми, топоніми й антропоніми (Зубко, с. 92).

Словник містить близько 110 особових імен (5 з яких є жіночими), а також надає інформацію про традиції іменування, особливості вживання особових імен, прізвиськ та титулів (Amanoğlu, 2000, с. 5).

Такі дані містяться і в роботах Середньовіччя написаних такими просвітниками: аль-Біруні (X-XI ст.), Бабура (XV-XVI ст.), Абулгасі (XVI ст.) та іншими.

Зокрема А. Озьєтгін виділяє на цьому фоні мемлюко-кипчацькі словники, які містять багатий матеріал щодо словникового складу тюркської мови в певний історичний період, деякі розділи цих праць присвячені антропонімам (Özyetgin, 2009, s. 22). Одна з книг — словник “*Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugâlî*”. Вона містить 2000 словникових одиниць, з яких 80 – особові імена.

Словник А. Гаяна “*Kitâbu’l-İdrâk li Lisâni’l-Etrâk*” XIV століття також є важливим джерелом. Книга була написана в Єгипті, але більшість імен, що містяться в ній є тюрксткими. Деякі імена мають поряд з собою невеликий їх розбір з боку семантики та морфології, також для проказу граматичних законів імене використанні в реченнях (Özyetgin, 2006, s. 24).

Переходячи до Османської імперії, тут ми знаходимо “*Seyahatnâme*”, написану Е. Челебі у XVII столітті. В ній на розбір йдуть імена національних героїв.

Вже у XIX-XX століттях турецький письменник Шемседдін Самі-ефенді, також відомі як Самі Фрашері увійшов у науку з працею в 6 томах “*Kamûsü’l Â-lâm*”

(1891). В ній проводиться семантичний аналіз особових імен та міститься інформація про антропоніміку, історію, географію, культуру. Також Фрашері став автором «Тлумачного словника турецької мови», «Старотурецького словника» та інших лінгвістичних праць, членом комісій з питань мови та історії Турецького лінгвістичного товариства, чим зробив внесок у реформу османсько-турецької мови.

З розшефрування перших відомих рунічних Орхоно-єнісейських пам'ятників писемності стародавніх тюрків, датованих V-VIII століттями, датським професором В. Томсеном почалось їх повне дослідження та вивчення. Свою зацікавленість мали не лише історики, а і мовознавців. На пам'ятках були написані імена правителів та воєначальників. Тому в першу чергі Орхоно-єнісейська пам'ятка є важливою для науковців, що вивчають тюркські антропоніми. Розбір цих імен проводився М. Бічуриним, В. Бартольдом, Л. Гумільовим. Ця подія стала поштовхом XIX - XX століття “починається другий етап дослідження тюркської ономастичної лексики, що характеризується внеском лінгвістів, а також істориків-краєзнавців у вивчення тюркського ономастикону” (Ібрагімова, 2013, с. 92).

У XX столітті Османської імперії націоналістичні ідеї розповсюджуються все більше разом і з прагнення дослідити історію минулого тюрків. Ці цілі відображені в багатьох виданнях. У часописах “*Türk Yurdu*” та “*Türk Derneği*” друкувались статті про історію, літературу та ономастику.

Мустафа Кемаль Ататюрк, засновник Турецької Республіки, у 1923 році працював над засвоєнням як і європейських цінностей суруд свого народу, так і над створенням своєї нової ткрецької держави, що об'єднала розрізненості, де громадяни б пишались своїм могутнім, переможницьким тюркським походженням.

1932 року було створено *Турецьке лінгвістичне товариство*. Воно працювало і над турецькою ономастикою та антропонімією. Одним з головних завдань товариства було зближення турецької розмовної та літературної мови. Тобто почалася своєрідна мовна революція, девізом якої стало: “*Türkçe düşünmek, Türkçeyle yaşamak*” (укр. “Думати турецькою, жити з турецькою”) (Sevinçli, 2006, s. 288). Важливим було “очищення” від запозичень, в особливості арабських та перських слів. Піднімались

архіви старотюркської лексики, створювались нові словники та досліджувались діалекти регіонів. Цей рух мав хороший вплив на антропоніми.

1934 року приймається “Закон про прізвища”. За цим законом кожний громадянин Турецької Республіки повинен був мати прізвище. Вони пропонувалося брати довільно, але складалися спеціальні рекомендаційні списки й довідники особових імен і прізвищ, які повинні були стати виразниками національної ідентичності турків. Ось деякі прізвища турків: *Çelik* (укр. сталь), *Yılmaz* (укр. безстрашний), *Öztürk* (укр. справжній турок), *Yıldırım* (укр. блискавка), *Yıldız* (укр. зірка). Ми бачимо, що саме такі прізвища показують традиційні цінності та уявлення тюрків. Також серед прізвищ мали місце бути й імена тюркських воєначальників, старотюркські та новостворені імена. Цікавим є той факт, що багато створених або відновлених у той час турецьких слів не прижилися в мові, але залишилися в особових іменах і прізвищах: *Adanç*, *Görey*, *Ataman*, *Sökmen*, *Yalkın*, *Yöney* та інші (Sevinçli, 2006, s. 286-287). Серед важливих робіт цього періоду можна віднести Бесіма Аталая “*Türk Büyükleri veya Türk Adları*” (1935) і Мурата Ураза “*Türk Adları*” (1935).

Згодом під впливом нових віювань з’явився інтерес до вивчень стародавніх писемних пам’яток, фольклору та епосу. Тобто більшої уваги отримали антропоніми та імена використані в таких творах. Тюрколог А. Джафероглу, який заклав основи лінгвістичного вивчення антропонімів у Туреччині, привернув інтерес до вивчення «Зібрання тюркських мов» Магмуда аль-Кашгарі (Caferoğlu, 1969).

Великою постаттю в розвитку нової турецької лінгвістики та антропонімії є турецький науковець Гаміт Зюбейр Кошай: “Уперше у турецькому мовознавстві на широкому науковому тлі була подана класифікація антропонімів, що пов’язані з тотемними віруваннями (*Kartal*, *Sungur*, *Kurt*), проаналізовано антропонімічний елемент *taş* (камінь) у тюркській ономастичній традиції, критичному аналізу було піддано імена, пов’язані з народними віруваннями (*Çirkin*), віддієслівні імена (*Almuş*)”. Після повернення на батьківщину Г. Кошай продовжує ономастичні дослідження на сторінках “*Türk Yurdu*”, аналізуючи турецькі імена *Durmuş*, *Yaşar*, *Döndü*, *Kara Yaşlı*, *Adı Güzel*, *Ana Kız*, *Hobyar*” (Підвойний, 2014, с. 34).

Як каже В.М. Підвойний, “незважаючи на те, що до середини 30-х років ХХ ст. вивчення ономастичного простору в Туреччині мало фрагментарний характер, саме цей період цілком можна розглядати як період систематизації, наукового опрацювання, окреслення перспектив подальших досліджень” (Підвойний, 2011, с. 34).

Системне вивчення тюркських і турецьких антропонімів починається з 50-х років ХХ століття за допомогою турецько-азербайджанського науковця А. Джафероглу, його послідовника Г. Ереном, а також лінгвіста-теоретика Д. Аксаном. Ними тоді були закладені основи практичного та теоретичного осмислення турецької ономастики.

Серед українських тюркологів дослідження турецьких антропонімів не є розповсюдженим, але все ж не можна не зауважити цінність робіт таких науковців, як В.М. Підвойний, Г.І. Халимоненко, І.Л. Покровська, О.А. Пишньоха. Українські лінгвісти Ш. Кайбуллаєв, Е.М. Озенбашли, С. Усінов, А.М. Емірова провели аналіз та опис кримськотатарської антропонімічної лексики.

Г. Халимоненко дослідив давньотюркські антропоніми в українських літописах Х-ХІІІ ст. (Халимоненко, 2009). В.М. Підвойний описав особливості ісламської антропоніміки та етнолінгвістики (Підвойний, 2002), дав детальний огляд ономастичних досліджень у турецькій лінгвістиці (Підвойний, 2011). І. Покровської розглядає особові імена як важливі кванти етнокультурної інформації, досліджує релігійно марковані антропоніми в системі турецьких особових імен, подає їх розгалужену класифікацію, простежує їх роль у турецькій картині світу (Покровська, 2014). Разом з О. Пишньохою І. Покровська аналізує вживання прецедентних імен у сучасній турецькій поезії (Пишньоха, Покровська, 2019).

Останні 20 років у Туреччині йде робота над створенням словників та довідників турецьких імен. Вартий уваги “*Eski Türk-Moğol Kişi Adaları Sözlüğü*” Тунджера Гюленсоє, виданий з П. Кючюкером (Gülensoy, 2015). Джерелом для цього словника стали пам’ятки Туреччини, Монголії, тако арабські, китайські, грузинські, арамейські, російські та тюркська міфологія. Також в роботі Айділя Ерола “*Şarkılarla, Şiirlerle, Türkülerle ve Tarihî Örneklerle Adlarımız*” (1989) зібраний

матеріал з творчості та історичних джерел. В ньому є 17500 словникових статей, він визнаний одним з найбільших словників сучасних турецьких імен (Erol, 1989).

“*Adlar Sözlüğü*” (2014 року) Джема Дільчіна містить 23 000 статей. В словнику містяться давньотюркські імена, які здебільшого не використовуються в сьогоденні, імена, що прийшли з доби прийняття ісламу та доби Османської імперії, та імена, що були створені у добу становлення Республіки (Dilçin, 2014).

Неможливо оминати роботу Турецького лінгвістичного товариства (Türk Dili Kurumu) “*Kişi Adları Sözlüğü*”, що поповнюється і зараз і доступна на особистому сайті товариства. На цей момент словник включає в себе приблизно 11 000 жіночих та чоловічих імен в поєднанні з розписаною їхньою етимологією та значеннями.

У теперішній час сучасні дослідження базуються на стародівніх писемних пам'ятках, записниках, фольклорі, середньовічних підручниках, дані реєстрів, досліджень, анкетувань. Але, не зважаючи на велику базу для дослідження Т. Гюленсой і С. Сакаоглу говорять про досить невеликий інтерес турецьких науковців до питань антропонімії й порівняно малу кількість наукових робіт у цій галузі (Gülensoy, 2012, s. 65-66).

На сьогоднішній день існують різні вектори вивчення антропонімів: є багато праць загальнотеоретичного, історичного, етнокультурного, лінгвістичного і соціокультурного характеру. Декількома поколіннями турецьких, угорських і радянських науковців зібраний великий фактичний матеріал для досліджень, складені словники антропонімів, що містять весь корпус особових імен, починаючи від давньотюркського періоду і закінчуючи нашими днями. З 70-х років ХХ століття проводиться систематична робота семінарів і конференцій з питань ономастики (Підвойний, 2011, с. 34).

Висновки до розділу 1

У ході вивчення історії власних імен з'ясовується, що до кінця ХІХ століття вивчення онімів в Європі здійснювалося переважно з філософської точки зору, хоча ще в ранньому середньовіччі вже складались лінгвістичні словники та граматики, де

окремий розділ присвячено топоніміці та антропології та містить елементи лінгвістичних досліджень. Наприкінці XIX – на початку XX століття дослідження власних імен активізувались і набули нової якості, перемістивши центр уваги на людей як користувачів мови. Антропоцентрична думка не була повністю розвиненою до кінця XX – початку XXI століття.

Дослідивши теоретичні основи сучасної антропології, можна стверджувати, що антропоніми — це особливий клас слів, основна функція яких — відрізнити людину від багатьох подібних людей. Особливість особових імен як окремого класу слів полягає в їх граматичних ознаках, які відрізняють їх від загальних назв: наявність семантичної категорії роду, що не властива турецькій мові, субстантивація дієслівних форм, існування скорочених і пестливо-зменшувальних форм особового імені тощо.

Завдяки аналізу зв'язків турецького антропонімікону ми виділяємо три основні етапи формування системи турецьких імен: давньотюркська, ісламська і сучасна доба. Кожен із періодів має свої особливості. Встановлено, що турецька система імен відображає історичний період розвитку турецького народу. Також виокремлено два різновекторні чинники, які впливають на подальший розвиток турецької системи особистих імен сьогодні. Глобалізація сучасного світу та прийняття західних цінностей, естетично красиві значення та милозвучність західноєвропейських та американських імен призводить до бажання називати дітей осучасненими іменами. На противагу цьому, ми бачимо глибоку релігійність, віру та любові до традицій серед більшості турецького суспільства, що допомагає з'явилися в тюркський та ісламський періоди, що виникли під час формування турецької системи особистих імен.

РОЗДІЛ 2.

КУЛЬТУРНО-ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОХОДЖЕННЯ ТУРЕЦЬКИХ АНТРОПОНІМІВ

2.1. Культурні особливості походження турецьких антропонімів

“У формуванні традицій найменування важливу роль відіграють культура суспільства взагалі, взаємовплив різних культур, історія, релігія, політична ситуація, со-ціалне і культурне середовище, соціоекономічні утворення” (Yalçiner, 2004, с. 3119).

Схема формування антропонічної системи турецького народу зберегла в собі світогляд давніх тюрків та ісламські релігійні положення, що формувались протягом довгих століть. Саме тому, для чіткого аналізу треба поринути у вірування та традиції тюрків, так може простежити, які саме історичні події впливали на хід розвитку антропонімії і до теперішніх днів.

Особові імена тюркського походження корінням сягають часів архаїчного світогляду, періоду, коли тюркські племена вели кочовий спосіб життя на теренах Середньої Азії. Для тюркського етносу характерно ототожнення імені з долею людини. При цьому ім'я вважалось такою ж сутністю, як і душа. В архаїчному суспільстві називання прирівнювалось до акту творення, а перейменування – до акту перевтілення або переродження (Лотман, 1992, с. 61).

Згідно передмові до «Енциклопедії дитячих імен» Г. Кая надавання імен серед давніх тюрків супроводжувалось ритуалом (Кауа, 2005, с. 8-13). Єнісейські тюрки давали ім'я через кілька днів після народження дитини. Для родичів, друзів і близьких готувалось частування. Батьки дитини просили шановного гостя дати ім'я дитині – це міг бути голова племені, почесний гість або шаман. Якщо дитина часто хворіла, плакала, вважалось, що їй не підійшло ім'я, що «воно занадто важке» (тур. adı ağır geldi) для дитини, тоді ім'я міняли (Ülkütaşır, 1976, с. 376-377).

На Алтаї традиційно дитину іменував батькою. Найчастіше ім'ям ставало перше слово дитини з її народження, або ім'я першої завітавшої людини. Так ми можемо

пояснити винекнення таких імен, як: *Balta* (укр. топор), *Konuk* (укр. гість), *Güvercin* (укр. голуб). Б. Гюль також пише про традицію називання дитини за першим предметом, живою істотою, які привернули увагу матері відразу після пологів (Gül, 2006, s. 191).

Також в імені міг відобразитись час народження, чи події, за яких була народжена дитина: *Aktan* (укр. білий світанок), що означало, що дитина народилась на початку дня, *Kurtgeldi* (укр. прийшов вовк), що означало, що під час пологів стався напад вовка на місцину.

Але довгий період у єнісейських та алтайських тюрків не було традиції надавати імена і мати власні назви. Іменем служила назва племені, або ж і зовсім без нього. Право носити ім'я отримували лише ті, хто виділявся здібностями, відзначався бою, доводив свою силу. Таку тенденцію було відображено в героїчному епосі тюрків-огузів «Книзі Деде Коркута». Юний хлопець здійснив героїчний подвиг і за це отримав ім'я від старійшини племені. Тобто разом з наданням імені відбувалось суцільне визнання людини невід'ємним членом племені та підвищення його соціального статусу. Таким чином син Дірсен-хана переміг бика і отримав ім'я *Boğaç* (boğa – укр. бик). На церемонії найменування, як відомо з тюркських дестанів, герой також отримував і коня. На підставі цього деякі турецькі дослідники роблять висновок, що слова *ad* (укр. ім'я) і *at* (укр. кінь) одного кореня (Gülensoy 2015, s. 18). До складу імені героїв дестанів часто входить позначки коня: *Konuratlu Kazan* (укр. Казан на каштановому коні), *Akatlu Aybahadur* (укр. Айбахадур на білому коні). Мотив тісного зв'язку героя з конем проходить через епічні сказання багатьох тюркських народів (Кауа 2005, s. 18-19).

Дослідивши киргизький “Манас” як елемент тюркського епосу, можна зрозуміти, що тоді дітям надавалось ім'я, як тільки їм вдавалось осідлати коня (Кауа, 2005). З цього факту виходить гіпотеза, що слово *ad* (укр. ім'я) та *at* (укр. кінь) є спільнокореневими. Продовжуючи цю думку, ім'я *Adsız* може мати значення не тільки “безіменний”, а й “без коня” в значення без навички сідляти коня, або той, хто не досяг достатнього віку, щоб мати коня.

Через високу смертельність черед малих дітей виникли традиції називання немовлят, що сприяли б довгому їх життю, адже тюрки віриси у зв'язок між іменем та долею. До такою ланки відносяться таі імена: *Yaşar* (укр. той, що житиме), *Ölmez* (укр. не помре), *Dursun* (укр. хай залишиться). До таких традицій відноситься і звичай викупання бвтьком дитини у повітухи. В таких випадках немовлят називали *Sati*, *Satılmış* (укр. проданий_а). Існуючим прикладом є засновник Караханідського каганату *Сатук Бугра-хана*.

Дослідити звичаї надавання імен VII-X століть нам допомагають давні пам'ятки писемності, в яких в основному згадуються імена знаті, тобто звичайне ім'я плюс статус людини: *Bumin Kağan*, *İstemi Kağan*, *Bars Bek* (Vacqué-Grammont, 2007, p. 72). Зазвисяй правителям надавались й клички, що характеризують їх риси: *Bilge* (мудрий), *Elteriş* (укр. той, що об'єднав народ). Також ці прізвиська могли надавати після того, як правитель вчинить якусь значущу подію. Так монгольському правителю Темуджину надали прізвисько Дженгіз, що означає “безстрашний” після його відважних завоювань. Таку тенденцію можна побачити і в XX столітті, тоді першому президенту Турецької Республіки надали кличку *Atatürk*, що означає “батько турків”, яка згодом стала його прізвиськом, за яким загалом ця постать відома всьому світу.

Казахський тюрколог В. У Махпиров, досліджуючи оніми, виділив 6 антропонімічних моделей:”які вживалися відносно однієї й тієї самої особи не тільки в хронологічній послідовності, як це вбачається за Л.М. Гумільовим, а й синхронно, щоправда, поширюючись в рамках своїх функціональних параметрів (наприклад, особове ім'я – в родині, родове ім'я – в межах племені, ер ати – у війську тощо)” (Махпиров, 1997, с. 123).

- 1) *особове ім'я*, яке давалися при народженні або дорослій людині та слугувало для ідентифікації особистості в межах невеликих соціумів;
- 2) «геройське» або «чоловіче» ім'я (*ер ати*), якого удостоювалися чоловіки за свою доблесть чи славу;
- 3) *родове ім'я*, яке фіксувало відношення особи до певного роду та давало їй певні переваги перед іншими;

4) *династійне ім'я*, яке було притаманне лише верховним правителям, які очолювали державні утворення тюрків у давнину й у Середньовіччя – членам царських династій. В. Махпиров як приклад династійного імені ставить складову частину імен правителів уйгурського каганату – Більге-каган, а також династійні імена караханідських правителів – Арслан-хан і Богра-хан;

5) *персоніфікований титул*, який за своїми функціональними характеристиками наближався до «геройського» імені і був частиною імен деяких тюркських правителів: Іль-каган – титул Бумін-кагана, Ельтеріш-каган – персоніфікований титул Кутлука – засновника другого тюркського каганату тощо;

б) *розгорнуті форми іменування*, які використовувалися в офіційній сфері по відношенню до верховних правителів і містили крім імені-титулу додаткові компоненти, які, як правило, свідчили про божественне походження кагана, визначаючи його як “небом даного”, “небом народженого” (Махпиров, 1997, с. 117-123).

Витіснення тюркських імен почалось з прийняття ісламу тюрками. Разом з ісламськими традиціями в османському суспільстві закорінилися імена арабського та перського походження. Як правило арабські запозичення йшли через перську мову і тоді були пристосовані фонетично в турецькій мові. Г. Кая пише: “Мусульманин, маючи гарну душу, серце, релігію і віру, повинен мати і красиве ім'я”. Іслам пропагує надавати дітям імена з особливими та гарними значеннями, щоб ніби запросити дитя до ісламського світу (Кауа, 2005, с. 22).

Інакше дитина має право поскаржитись на людей, що надали ім'я у Судний день. Цитуючи коран: “У Судний день вас кликатимуть по іменах ваших і ваших батьків, тому давайте хороші імена” (Кауа, 2005, с. 226). Відповідально обирати дитині ім'я вважається таким самим обов'язком для батька перед Аллахом, як і навчити її грамоти і видати заміж або одружити у зрілому віці (Oğuz, 2008).

За словами пророка Мухаммада найулюбленіші імена Господа - Абдурахман (укр. раб Милостивого) та Абдул (укр. раб Господа). Так само всі імена з “абд” (укр. раб) і одним з варіантів імені Аллаха вважаються найкращими: *Abdurrazık* (укр. раб того, хто дає прожиток), *Abdulmalik* (укр. раб Владики).

Сам Мухаммад назвав свого сина на честь давньоєврейського пророка *Ibrahim* (укр. Авраам), він вважається давнім родичем пророка.

На противагу цьому заборонено давати імена, які відносяться і асоціюються зі Всевишнім творцем: *Ahad* (укр. Єдиний), *Halik* (укр. Творець). За словами посланника Аллаха: “У Судний День найсильніше викличе гнів Усевишнього та людина, яку названо ім’ям *Malikulamlak* (укр. владика всіх володінь). Немає Владики, крім Усевишнього Господа”. Під заборонаю і імена, які вказують на покірність кому-небудь, окрім Всевишнього: *Abdulkâbe* (укр. раб Кааби). Називати дитину двома іменами також не бажано.

Сучасна Туреччина також користується ісламською традицією найменування. При народженні дитині нашіптується на вухо азан і дається ім’я. Дедлайну, протягом якого дитині треба надати ім’я, немає, тобто це може смтатись і у день народження, і пізніше згодом. Людина, яка надає ім’я маєбути поважний чоловік-мусульман, який є членом родини, або священнослужитель.

Турецький дослідник на Ї. Курт займався дослідженням цікавого явища в антропонімічних традиціях Туреччини *göbek adı* (укр. пуповинне ім’я), яке дається очевидно при обрізанні пуповини, але потім замінюється на офіційне, в місті Сівас. Цю традицію було помічено ще в XVI столітті. Ї. Курт пояснює це так, що в ті часи дитя називали за її пуповинним ім’ям до моменту надавання справжнього імені. Як дитині не іменували за пуповинною традицією при народженні, то її звали *Bebek* (укр. немовля) або *Çocuk* (укр. дитина) до отримання офіційного імені (Kurt, 1993, s. 277).

Антропоніми в турецькій мові, що пішли від культурних особливостей можна розподілити таким чином:

1) Імена, що відносяться до релгії

Імена, що відображають в собі елементи релігії, у антропоніміконі турків складають найчисленнішу групу і є навіть зараз найбільш уживанимиши. Такі імена несуть в собі глибоку релігійність турецького народу, велику шану до віри, святих та пророків. Ці загальномусульманські імена здебільшого мають арабську походження.

- **імена, що пішли від пророків, святих, їх соратників, янголів:** *Muhammed* (ім'я найвидатнішого пророка ісламу), *Ali* (ім'я двоюрідного брата, зятя і сахаба пророка Мухаммада), *Ömer* (ім'я найближчого сподвижника і друга пророка Мухаммада), *Hüseyin* (онук пророка Мухаммада, син Алі), *Fatma/Zeynep* (ім'я дочок пророка Мухаммада), *Hatice* (ім'я дружини пророка Мухаммада), *Emine* (ім'я матері пророка Мухаммада), *İsrafil* (один з чотирьох найвеличніших янголів), *Cebrail* (янгол, який був посередником між Аллахом і пророком Мухаммадом) та інші.

- **імена, які позначають любов до Аллаха:** *Emanullah* (той, хто знаходиться під покровительством Аллаха), *Necmettin* (зірка релігії), *Nurettin* (світло релігії), *Sabahaddin* (краса релігії), *Rüşdi/Rüşdiye* (той/та, що йде вірним шляхом), *Mümin* (той, хто вірить), *Refig* (той, хто працює заради релігії), *Sait* (щасливий, гідний раю), *İnan* (віра) та інші.

- **імена, які позначають елементи ісламу:** *Mevlut* (день народження пророка Мухаммада), *İslam* (укр. назва релігії, покірність), *Oruç* (релігійний пост), *Cennet* (рай), *Naim* (араб. четвертий рівень раю), *Elif* (перша літера арабського алфавіту, перша літера в імені Аллаха), *Melek* (укр. янгол), *Hira* (гора біля Мекки), *Merve* (один з двох священних пагорбів у Мецці).

- **запозичені імена з Біблії:** *İbrahim* (ім'я пророка Авраама), *İsa* (Ісус), *Meryem* (Діва Марія), *Yusuf* (ім'я пророка Йосипа), *Yakup* (ім'я пророка Якова), *Musa* (Мойсей), *Nuh* (Ной), *Süleyman* (Соломон) та інші.

2) Імена, що позначають назви абстрактних понять

До абстрактних термінів відносяться:

- риси характеру: *Fahir* (укр. почесний), *Eldem* (укр. милий), *Emin* (укр. той, в кому можна бути впевненим, надійний), *Erdem* (укр. гідність), *Ergin* (укр. зрілий), *Diysal* (укр. чутлива), *Sabriye* (укр. терпляча), *Selek* (укр. Гостинний або неохайний), *Alper* (укр. сміливий воїн), *Erberk* (укр. стійкий воїн), *Kahraman* (укр. герой), *Nazlı* (укр. кокетлива), *Erkin* (укр. незалежний), *Nalan* (укр. та, що стогне), *Namdar* (укр. знаменитий), *Ulya* (укр. велична), *Akerman* (укр. чесний, благородний), *Akilbibi* (укр. розумна жінка), *Harika* (укр. чудова), *Betül* (укр. цнотлива), *Billür* (укр. чиста, прозора) та інші. Саме з цих імен ми розуміємо, які якості цінувались у чоловіків та

жінок турецького суспільства. Імена з негитивним значенням Б. Гюль пов'язує з традицію надаванні погірного імені дитині, щоб захистити її від злих сущностей (Gül, 2006, s. 188).

- почуття: *Özlem* (укр. туга, бажання), *Sevinç* (укр. радість), *Sevgi* (укр. любов), *Dişu* (укр. почуття), *Umut* (укр. надія), *Neşe* (укр. веселощі), *Heves* (укр. захоплення, прагнення) та інші.

- життєві цінності: *Murat* (укр. ціль, бажана річ), *Olcau* (укр. доля, удача), *Utku* (укр. щасливий результат справ, який було досягнуто через багато зусиль) та інші.

- філософські поняття: *Baki* (укр. нескінченний), *Engin* (укр. безкрайній), *Evren* (укр. всесвіт), *Elgün* (укр. весь світ, суспільство), *Feza* (укр. небо, космос), *Fikret* (укр. мислення, міркування), *Hayati* (укр. життєвий), *Hikmet* (укр. філософія, скрита сила, знання), *Rüya* (укр. сон, мрія), *Aygönül* (укр. місяць + душа) та інші.

3) Імена, що означають зупинку, повернення

Через високу смертність новонароджених батьки надавали з ціллю висловити побажання міцного здоров'я дитині такі імена: *Durak* (укр. зупинка), *Dursun* (укр. хай зупиниться), *Durmuş / Durdu* (укр. зупинився), *Döne* (укр. розвертаючись), *Döndü* (укр. розвернулася).

4) Імена, що позначають дарування

Називаючи дітей такими іменами, як *Satı* (укр. продана), *Satılmış* (укр. проданий), *Armağan* (укр. подарунок, нагорода), *Hediye* (укр. подарунок), батьки мали намір передати її під святе покровительство.

Підсумовуючи ми бачимо, що незважаючи на вплив та експансію західно-європейської культури та моди, що спостерігається за останнє сторіччя, традиції найменування в Туреччині зумовлені тисячолітньою власною культурою, національним характером, суспільними цінностями та історією.

2.2. Лінгвістичні особливості походження турецьких антропонімів

Загалом культурологи та міфологи класифікують турецькі власні імена відповідно до семантики їх найменувань і вибирають відповідні лексико-тематичні групи як засоби ідентифікації символів і понять, важливих для турецького суспільства.

До турецьких антропонімів, що мають лексичне походження можна віднести:

1) Імена, що позначають елементи природи

Група антропонімів, що мають тваринне походження, складається переважно з давнотюркських імен. В них відзеркалюються давні вірування в магію та силу тварини, на честь якої дитині давалось ім'я. Чітко прослідковується, як до жіночих імен відносяться назви граційних та покірних тварин, а до чоловічих - назви хижих та могутніх. Тотемність тут також грає вадливу роль. В давнину кожен рід мав тотему тварину. До апелятивів в такому випадку ми можемо віднести таких тварин та птахів, як: *Arslan* (укр. лев), *Kaplan* (укр. тигр) *Süliin* (укр. фазан), *Suna* (укр. зеленоголова качка), *Turna* (укр. журавель), *Turgay* (укр. жайворонок) тощо. До речі, як ми бачимо, символом роду міг стати як хижак, так і травоїдна тварина. “Використання імені сильної, шанованої тварини як імені людини мотивується бажанням мати такі ж якості в дитині. Деякі назви тварин мають захисні позначення” стверджує Б. Гюль (Gül, 2006).

Імена *Aslan* або *Arslan* (укр. лев) були популярні у доісламський період. Найчастіше вони зустрічаються серед імен правителів, адже саме лев був символом справедливості, сміливості та влади. В українській мові ми маємо ім'я Руслан, воно має тей самий апелятив.

Серед ьюркських народів розповсюджений був вовк як символ племені чи роду. Щоб налякати ворогів, тюрки наслідували вий вовка та малювали вовка на своїх знаменах. Тому такі імена, як: *Kurt* (укр. вовк), *Baykurt* (укр. пан + вовк), *Kurter* (укр. вовк + воїн), *Böri* (укр. вовк), *Asena* (вовчиця, праматір тюрків) виникли по зрозумілим причинам.

Птахів ми бачимо в турецьких жіночих іменах: *Suna* (укр. селезень), *Sumru* (кер. голубка), *Güvercin* (укр. голуб), *Turna* (укр. журавель).

Наразі у сучасній Туреччині імена, які мають в собі хижацькі значення, не є актуальними, адже в пріоритеті турків зараз стоїть етика та релігія. Проте

популярним в сьогоденні залишається ім'я *Yunus* (араб. дельфін), що є зоокомпонентним. Проте серед жінок, як і за давніх часів, цінується краса, ніжність та покірність, що відображається в таких іменах, як *Ceren, Maral, Kumru, Bülbül, Keklik, Turna*. (Herdağdelen, 2016, s. 23).

-імена, що позначають назви рослини

У сучасності використовуються такі імена: *Kayın* (укр. лісовий бук), *Ardıç* (ялівець), *Kökner* (укр. ялиця), *İdris* (укр. черемха), *Servi* (укр. кипарис) *Defne* (укр. лавр), *Çam* (укр. сосна), *Söğüt* (укр. верба) і т.д.

Є. Торун - турецький дослідник - звертає нашу увагу на дерево як символ роду, так коріння відображає предків, стовбур - батьків та листя - дітей та родичів (Togun, 2018, s. 415). Існування такого символічного підтексту дає нам шанс зрозуміти, що лексеми, які позначають елементи дерева, показують величезну значущість сім'ї для турка. Серед імен знаходимо такі: *Köksal* (укр. кореневий), *Birkök* (укр. один корінь), *Derinkök* (укр. глибоке коріння), *Akdal* (укр. біла гілка), *Bindal* (укр. тисяча гілок), *Gürdal* (укр. пишна гілка), *Sondal* (укр. остання гілка), *Dikdal* (укр. пряма гілка), *Auçiçek* (укр. місяць + квітка), *Tomurcuk* (укр. брунька), *Yaprak* (укр. лист).

Найрозповсюдженішим елементом, з якого складають ім'я, є слово "gül" (укр. троянда). Також воно існує і як самостій антропонім жіночого роду *Gül*. Такі імена в більшості випадків є жіночими: *Gülseven* (укр. та, яка любить троянди), *Gülay* (укр. троянда + місяць), *Gülsu* (укр. рожева вода), *Nazlıgül* (укр. сором'язлива троянда). Хоча трапляються й чоловічі імена: *Gülhan* (укр. троянда + хан), *Gülzade* (укр. троянда + син).

Досить великою групою жіночих імен у турецькому антропіміконі є імена з апелятивами, що позначають трави та інші квіти. Перше, що спадає на думку, чуючи такі імена - запашний аромат, витонченість. Це такі імена, як *Çiçek* (укр. квітка), *Gülçiçek* (укр. троянда + квітка), *Lâle* (укр. тюльпан), *Gelincik* (укр. мак), *Fulya* (укр. нарцис), *Demet* (укр. букет), *Yasemin* (укр. жасмин), *Kardelen* (укр. пролісок), *Pelin* (укр. полин), *Kekik* (укр. чабрець).

- імена, що позначають назви явищ природи

Більшість таких імен були створені у давньотюркські часи. Вважається, що назви могутніх небезпечних стихій є джерелом чоловічих імен: *Ağmur* (укр. дощ); *Bora* (укр. буря), *Tufan* (укр. повінь), *Nesim* (укр. легкий вітерець), *Meltem* (укр. береговий бриз), *Yıldırım* (укр. блискавка), *Sazak* (укр. сильний вітер зі снігом).

- імена, що позначають назви природних об'єктів

Старі тюрки напряму асоціювали себе з природою, вважали себе такою ж її частиною, як і гори, річки, рослини, тварини і т.д. Саме тому що як назви об'єктів, так й імена, пов'язані з ними, є неповторними та залишаються актуальними і зараз: *Bulut* (укр. хмара), *Kaya* (укр. скеля), *Kaynak* (укр. джерело), *Deniz* (укр. море), *Irmak* (укр. річка) і т.д. До цього ж можна віднести і сторони світу: *Doğu* (укр. схід), *Bati* (укр. захід), *Kuzey* (укр. північ), *Güney* (укр. південь).

- імена, що позначають назви космічних об'єктів

За віруваннями давніх тюрків небесні об'єкти є творіннями бога Тенгри, тому вони є священними. З цього виникають такі імена: *Uzay* (укр. космос), *Çolpan* (укр. Венера), *Güneş* (укр. сонце), *Ay* (укр. місяць).

2) Імена, що позначають назви корисних копалин та субстанцій

До цієї групи ми віднесемо імена, пов'язані з водою, які і є найпоширенішими. *Selin* (укр. повноводний потік), *Pınar* (укр. джерело), *Baysu* (укр. пан + вода), *Aksu* (укр. біла (чиста) вода) і т.д. *Aslısu* (укр. справжня + вода), *Bengisu* (укр. вічна + вода), *Cansu* (укр. жива вода), *Dilsu* (укр. серце + вода).

Отримання навичок праці з металами мав великий вплив на оновлення життя тюрків-кочовиків. Найзначущими металами для них були: *demir* (укр. залізо), *çelik* (укр. сталь), *tunç* (укр. бронза), *altın* (укр. золото), *gümüş* (укр. срібло). В основному апелюючи на позачення металів формують чоловічі імена: *Aktimur* (укр. біле залізо), *Demiralp* (укр. залізо+багатир), *Tuncau* (укр. місяць бронзового кольору), *Altın* (укр. золото), *Altınar* (укр. золотий воїн) і т.д.

В дестанах можна побачити велику шану до заліза. У відомому нам “Манас” перед битвою вояки заходили до наковальні. Через те, що тюрки за свою могутність дякували саме залізу, зараз ми бачимо багато антропонімів з елементом *demir/timur*, щоб наділити дитину силою та міццю здоров'я та характеру: *Demir* (укр. залізо),

Demircan (укр. залізо + душа), *Aydemir* (укр. місяць+ залізо), *Timur* (укр. залізо), *Timurkan* (укр. залізо + кров) та інші.

Ту саму історію ми маємо і зі сталлю та бронзою: *Ertunç* (укр. воїн+бронза), *Tunçbay* (укр. бронза+ пан), *Çelik* (укр. сталь).

Значущою частиною в антропронімах є лексема *altın* або *altun*, що є компонентом, що позначає в іменах конотацію “дорогоцінний”, “найкращий”: *Altiner* (укр. золотий чоловік), *Altınbaş* (укр. золота голова), *Altınay* (укр. золотий місяць), *Altuntaş* (укр. золотий камінь)

Також, читаючи В. Марпіхова, ми дізнаємось, що “золото”(altın або altun) входив часто до складу прізвищ знатних жінок: *Altun Tarım*, *Altun Tamgan Tarnan* (Махпиров, 1997, с. 183).

Антропоніми з елементами назв дорогоцінних та напівдорогоцінних камінь в більшості належать до жіночих імен: *Zümrüt* (укр. ізумруд), *Yakut* (укр. рубін), *Elmas* (укр. алмаз), *İnci* (укр. перлина). Порівнюючи жінку з рідкісним каменем, люди підкреслювали красу та цінність власниці цього імені.

Серед давніх тюрків було вірування, що вогонь має лікувальні та очищувальні властивості та містить в собі дщші померлих предків. Саме тому наразі ми маємо такі імена, як *Alev* (укр. полум'я), *Yalım* (укр. полум'я), *Yalaz* (укр. полум'я, язички полум'я), *Yalazay* (укр. полум'я + місяць), *Ateş* (укр. вогонь), *Kıvılcım* (укр. іскра). Також до вогню відносили червоний колір, що відображався компонентом “al” в значенні червоний та гарячий в іменах: *Alkan* (укр. червона\гаряча кров), *Alkor* (укр. Червоні\гарячі вуглі), *Aldemir* (укр. червоне\гаряче залізо).

3) Імена, що позначають кольори

Варто зазначити, що кольори, окрім свого прямого значення, мають і прерносне та символічне. Білий колір “ak” у тюрків був символом чистоти, святості, шляхетності, мудрості. Наразі, досліджуючи сучасні турецькі антропонімічні словники, ми бвчимо, що білий колір символізує цнотливість, чистоти та доброчесності: *Aksu* (укр. біла чиста, прозора вода), *Akkız* (укр. біла дівчина, незаплямована дівчина), *Akgün* (укр. білий день, щасливий, радісний день), *Aksoy* (укр. білий рід, благородний, доброчесний рід), *Akyel* (укр. білий (південний) вітер).

Чорний колір (“*kara*”) у тюрків мав ряд протилежних значень. Окрім негативної семантики, метафоричні значення лексеми *kara* в тюркській антропоніміці включають в себе: великий, головний, могутній, сильний, грізний, страшний: *Karahan* (чорний хан, тобто грізний хан). Сьогодні антропоніми з колоративом «*kara*» використовуються рідко й позначають здебільшого особливості зовнішності дитини: смуглявість, темні очі, темне волосся: *Karaalp*, *Karayağız*, *Karaca*, *Karacan*. Це дуже добре можна простежити на прикладі сучасних прізвищ (Логвиненко, 2018).

Червоним вважали кольором удачі та влади. Червоний позначали «*al*» та «*kızıl*». Червоний також є символом небесного вогню - сонця як джерела сили, енергії безстрашності та агресії серед чоловічих імен: *Alkan* (укр. червона кров), *Alkın* (укр. червоні піхви), *Alkor* (укр. червоний вогонь), *Aldemir* (укр. червоне залізо). У жіночих іменах червоний символізує свіжість та молоду красу: *Algün* (укр. червоний день), *Altan* (укр. червоний світанок), *Altaner* (укр. червоний світанок+воїн), *Algül* (укр. червона троянда).

Синій або блакитний колір позначає лексема “*gök*”. Бога неба у тюрків звали *Gök Tanrı*, звідси пішло значення синього як “піднесеного”, “величного”: *Göktekin* (укр. небесний принц), *Göktürk* (укр. небесний турок, гьоктюрк). У сучасній антропоніміці він зазвичай позначає світлу, блакитнооку людину: *Gökmen* (укр. блакитноокий білявий чоловік), *Göksu* (укр. блакитна вода), *Göksel* (укр. небесний), *Göktaş* (укр. небесний камінь) та інші.

Жовтий колір має лексему “*sarı*”, що міститься переважно в жіночих іменах у поєднанні з назвами квітів чи інших елементів природи: *Sarıyıldız* (укр. жовта зірка), *Sarıçiçek* (укр. жовта квітка). Наразі жовтий використовується в прізвищах для характеристики білявих: *Sarı Hayri*, *Sarı Bey*, *Sarı Ayşe* та інші.

4) Імена, що позначають час

Елементи з яких складаються такі антропоніми позначають зазвичай поку року, частину доби, місяць сезону або вираження майбутнього: *Ertün* (укр. сутінки), *Erte* (укр. наступний день), *Bahar* (укр. весна), *Eylül* (укр. вересень), *Saniye* (укр. секунда). Часто особливі іменами називають дитину, щоб позначити час її

народження: *Gündoğan* (укр. сонце встає), *Tandoğan* (укр. той, хто народився на світанку), *Ramazan* (назва священного для мусульман місяця Рамадан – ім'я дають дитині, котра народилася цього місяця), *Bayram* (укр. свято – ім'я дають дитині, яка народилася у святковий день) на інші.

5) Імена, що позначають елементи військової діяльності

Своєю войовничістю турецька нація завоювала багато уваги та поваги до себе. Тому солдат чи воїн завжди мали велику честь та шану. Обов'язок захищати рідні землі, відстоювати свої кордони, незалежність відображений якнайкраще в чоловічих іменах: *Hami* (укр. захисник), *Gazi* (укр. ветеран), *Fatih* (укр. завойовник), *Savaş* (укр. війна), *Barış* (укр. мир), *Bayraktar* (укр. прапорносець), *Kılıç* (укр. меч), *Okay* (укр. стріла + місяць), *Oktunç* (сукр. тріла + бронза), *Zafer* (укр. перемога), *Tolga* (укр. залізний шолом) тощо.

6) Імена, що позначають назви племен або народностей

В таких антропонімах відображає етнічний склад турецького народу та те, як він взаємодіє з іншими сусідніми народами: *Tatar* (укр. татарин), *Kırçak* (укр. кипчак), *Kazak* (укр. казах), *Kırgız* (укр. киргиз), *Türkmen* (укр. туркмен), *Uygur* (укр. уйгур), *Moğol* (укр. монгол), *Arap* (укр. араб), *Çerkez* (укр. черкес), *Gürcü* (укр. грузин), *Selçuk* (укр. сельджук) та інше.

7) Імена, що позначають географічні назви

До географічних назв відносяться:

- назви морів, річок, озер: *Meriç* (укр. ріка Мариця), *Nil* (укр. Ніл), *Tuna* (укр. Дунай), *Seyhan* (укр. ріка Джейхан), *Dicle* (укр. ріка Тигр), *Firat* (укр. Євфрат), *Baykal* (укр. Байкал) та інші. Ці топоніми відносяться до об'єктів, що знаходяться на території Туреччини або мають зв'язок з її історією. Особливу увагу треба звернути на назву річки Дунай, адже від неї утворилось багато анторонімів: *Tuna*, *Tunca*, *Tuncat*, *Tunacan*, *Tunadan*, *Tunam*, *Aktuna*, *Altuna*.

- назви гір: *Toros* (укр. Тавр), *Altay* (укр. Алтай), *Pamir* (укр. Памір), *Ural* (укр. Урал) та інші. Джерелами цих антропонімів є гірські масиви, що знаходяться та земляї тюркських країн.

- назви міст та материків: *Medine* (укр. Медина), *Istanbul* (укр. Стамбул), *Asya* (укр. Азія). ці топоніми містять основні топоніми, які відображають турецьку культуру та ісламське вірування, тому ця група не є великою.

8) Імена, що позначають титули

Найпоширеніші компоненти таких імена: “han”, “bay”, “emir”, “şah”, “sultan”, “giray”, “tekin”, з яких творяться такі імена: *Akbay* (укр. білий пан), *Adilgiray* (укр. справедливий правитель), *Akilbay* (укр. розум + пан), *Emircan* (укр. правитель + душа), *Oğuzhan* (укр. правитель огузів), *Sultan* (укр. султан, правитель), *İlhan* (правитель країни), *Doğanhan* (укр. правитель-сокіл), *Kadınsah* (укр. жінка-правитель) та інші.

9) Імена, що позначають елементи побуту

Через те, що тюрки довгий час були кочовим народом і не приділяли увагу побуту та господарству, такі антропоніми займають найменше місця в загальному турецькому антропоніміконі. Це такі власні імена, як *Eken* (укр. той, хто сіє зерно), *Ekiner* (укр. той, хто займається сільським господарством), *Evin* (укр. зерно пшениці), *Vaşak* (укр. колос), *Nakış* (укр. вишивка), *İpek* (укр. шовк), *Ayna* (укр. дзеркало).

10) Імена, що позначають професії, вміння

Невелику групу утворюють імена, що позначають ремесла: *Abacı* (укр. людина, яка виготовляє та продає грубу вовняну тканину), *Abil* (укр. людина, яка добре доглядає за худобою), *Kâtip* (укр. писар), *Uzel* (майстер) та інші.

Висновки до розділу 2

Таким чином, якщо класифікувати турецькі особові імена за семантикою, то виявляється, що найбільшу групу складають особові імена, пов'язані з релігією, особливо з ісламом, що свідчить про глибоку релігійність турецького суспільства та повагу до традиційних цінностей. Наступні за поширеністю групи - імена зі значенням "природа" (зокрема, особові імена, пов'язані з тваринами, рослинами та природними явищами) та імена, пов'язані з речовинами та елементами. Лев, леопард, баран, кінь, газель, троянда, блискавка, буря, дощ, хмара, скеля, море, джерело, гора,

сонце, місяць, зірки, світанок, вода, залізо, бронза, золото, діамант, вогонь - все це виокремлює міфи та лінгвокультуру, які важливі для світогляду турків. Топографічні об'єкти, пов'язані з історією тюркських народів, також мають важливе культурне значення. До них належать річки Дунай, Єнісей, Дейкан і Волга, гірські хребти Тавр, Алтай, Памір і Урал. Відчуття приналежності до загальнотюркської спільноти виражається також в особистих назвах тюркських племен та етнічних груп, таких як кипчак, киргиз, уйгур, сельджук, туркмен. Наявність імен на позначення понять психологічної та емоційної сфери вказує на те, що це культурні концепти, притаманні лише турецькому суспільству: задоволення, туга, бажання, надія, щастя, доля, фортуна. Особисті імена відображають якості, бажані в дитині, що вказують на духовні, моральні та етичні цінності, вкорінені в турецькій суспільній свідомості. Для чоловіків це гідність, чесність, мужність, чистота помислів, зрілість, мудрість, освіченість, націоналістичне мислення, патріотизм і релігійність. Для жінок - краса, чистота, цнотливість, доброта. Родинні зв'язки, повага до старших виражаються особовими назвами, що містять терміни спорідненості, а також особовими назвами на позначення частин дерев. Колірна лексика також відіграє символічну роль в особових назвах. Зазвичай вони не утворюють особових назв, а функціонують як атрибутивна лексика, що засвідчує моральні якості та зовнішні характеристики носія імені: благородний, блакитноокий, мудрий, цнотливий, гідний, суворий, вищий, святий, аристократичний тощо. З огляду на численні метафоричні значення та культурне навантаження, такі кольори, як білий (*ak*), чорний (*kara*), червоний (*al*) і синій (*gök*), можна вважати культурними концептами в тюркських мовах. Широке використання різних соціальних детермінантів у давньотурецький період і збереження їх як особистих імен у наступних поколіннях свідчить про розвиток турецького класового поділу і традиції соціальної ієрархії, які також можна спостерігати в сучасному турецькому суспільстві. Називаючи своїх дітей лексикою рангів і титулів, турки зберігають первісне семантичне наповнення титулу як глави сім'ї та держави, а також бажать успіху, багатства, щастя. Категоризація особових імен за семантикою позначення

допомагає виявити низку важливих для турецької культури концептів, які відображають духовність і світогляд турецького народу.

ВИСНОВКИ

На основі проаналізованих джерел встановлено, що особові імена як лінгвокультурні одиниці формуються і розвиваються за законами національної мови в певних соціально-історичних умовах. Дослідження історії вивчення турецьких особових імен показує, що до кінця XIX - початку XX століття вивчення турецьких особових імен в основному обмежувалося фіксацією сучасниками в енциклопедіях і словникових працях, що містять елементи лінгвістичного опису; з кінця 19 століття турецькими, українським та угорськими вченими дослідження особових імен активізувалося. Антропоцентрична різноманітність, що панує в сучасній лінгвістиці, стимулювала вивчення особових імен як найбільш культурно насичених мовних знаків зі значним потенціалом.

Вивчення турецьких особових імен дозволило виділити три культурно-історичні періоди, в яких формувалася турецька система особових імен, що відображають історичний період розвитку тюркського народу: давньотюркський, ісламський і сучасний. На сучасному етапі спостерігається два різноспрямованих напрямки розвитку синонімічної системи, при цьому все ще переважає традиційний мотив підбору синонімів, тоді як сім'ї прагнуть давати своїм дітям оригінальні імена, які естетично навантажені значенням і звучанням імен турецького, арабського, перського та європейського походження.

Вважається, що важливу роль у виборі імені дитини відіграють сімейні цінності, повага до старших у сім'ї, сімейні релігійні переконання, естетика, політичні погляди та патріотизм. Найпоширенішими іменами є імена за бажанням та імена на честь посвяти. Менш поширеними, але теж досить часто зустрічаються імена, які описують зовнішність, характер, час, місце і ситуацію народження, а також почуття батьків до своєї дитини.

ÖZET

Çalışma, modern Türk antroponimlerinin modern dilbilimdeki güncel eğilimler açısından incelenmesine ayrılmıştır. Araştırmanın konusu Türk kişi adları olup, Türk dilinin antroponimik modellerinin ve lakapların işleyişinin özellikleri konuları da gündeme getirilmiştir. Çalışmanın konusu, Türkçe antroponimlerin anlamlarının özellikleridir. Çalışma, Türk kültürü için önemli olan kavram ve kavramları ortaya çıkarmaya ve Türk ulusal-dilsel dünya resminin bazı parçalarını (Kozmos, doğa, zaman, mekan, sosyal ve aile ilişkileri).

Türk kişi adlarının incelenmesi, Türk kişi adları sisteminin oluştuğu ve Türk halkının gelişiminin tarihsel dönemini yansıtan üç kültürel ve tarihi dönemi ayırt etmeyi mümkün kılmıştır: eski Türk, İslami ve modern.

Ayrıca aile değerleri, aile büyüklerine saygı, ailenin dini inançları, estetiği, siyasi görüşü ve vatan sevgisinin çocuğa isim seçiminde önemli rol oynadığı belirlenmiştir.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вербич С.О., Єфименко І. В., Желєзняк І. М. (2013) *Українська ономастика: бібліографічний покажчик*. уклад. Київ.
2. Коверна І.О. *Мусульманські імена в антропоніміконі сучасної турецької мови*. Відновлено з http://phil.knu.ua/files/library/movni_i_konceptualni/47-1/55.pdf
3. Коломойченко А. Е. (2013) *Прагматика иноязычного имени собственного в экспрессивном тексте*. Вісник Дніпр. ун-ту. Серія: Мовознавство. Т. 21. Вип. 19(2).
4. Желєзняк І. М. Антропонім. *Велика українська енциклопедія*. Відновено з <https://vue.gov.ua/Антропонім>
5. Зубко А. *Українська ономастика: здобутки та проблеми*. Відновлено з <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/32501/19-Zubko.pdf>
6. Ібрагімова В.Ф. (2013) *Основные направления в изучении тюркских антропонимов. Культура народов Причерноморья*. № 264
7. Логвиненко І.А. (2018) *Колоративні компоненти як лінгвокультурні маркери сучасних турецьких антропонімів*. Лінгвістичні студії: зб. наук. праць. Донецький нац. ун-т ім. Василя Стуса. Вінниця: ДонНУ ім. Василя Стуса. Вип. 35
8. Лотман Ю.М. (1992) *Успенский Б.А. Миф – имя – культура*. Избранные статьи: В 3 т. Таллинн: Александра, Т. 1.
9. Лук'янюк В. *Словник іношомовних слів*. Відновлено з <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/m/s2.pl?Article=12913&action=show>
10. Махпиров В. У. (1997) *Имена далеких предков (источники формирования иособенности функционирования древнетюркской ономастики)*. Алматы: Институт востоковедения МН-АН РК.
11. Масенко Л. Т. (1990) *Українські імена і прізвища*. – Київ: Товариство "Знання" УРСР. – (Серія 6 "Духовний світ людини" ; № 3).
12. Масенко Л. Т. (2001) *Антропоніміка. Енциклопедія Сучасної України*. Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Желєзняк [та ін.]; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України.

13. Німчук В.В. (1966) *Українська ономастична термінологія* (проект). Київ: Наукова думка.
14. Пишньоха О.А., Покровська І.Л. (2019) *Антропоніми як вагомi кванти етнокультурної інформації (на матеріалі турецької мови)*. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: філологічна. Вип. 39. Т. 2. Одеса.
15. Підвойний В.М. *Ісламська антропоніміка та етнолінгвістика (власні імена в мовній картині світу)*. МККС. 2002. № 7
16. Підвойний В.М. (2011) *Ономастичні дослідження в турецькому мовознавстві*. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та література. Вип. 17.
17. Покровська І.Л. (2014) *Релігійні антропоніми в турецькій мовній картині світу*. Science and Education a New Dimension. Philology, II (5), Issue: 28.
18. Співак С. М. (2004) *Власна назва в композиційно-смісловій структурі віршованих текстів американської поезії: комунікативно-когнітивний підхід: автореф. канд. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. Київський національний лінгвістичний університет*. Київ.
19. Халимоненко Г.І. (2009) *Давньотюркські антропоніми в українських літописах X-XIII с.* Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ: ВПЦ «Київський університет».
20. Algeo J. (1973) *On defining the proper names* Gainesville: Univ. of Florida press, .
21. Amanoğlu E. K. (2000) *Dîvânu Lugâti't-Türk'deki Kişi Adları Üzerine*. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi.
22. Bacqué-Grammont J.-L. (2007) *Naming In Turkey: The Altaic, Ottoman And Kemalist Inheritance* 38. ICANAS (International Congress of Asian and North African Studies) Ankara.
23. Caferoğlu A. (1969) *Dede Korkut Hikâyelerinin Antroponim Yapısı*. Istanbul: Ocak.
24. Calp M. Kişi (2014) *Adları Üzerine Dilbilimsel Bir Çalışma (Ağrı İli Örneği)* A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergis.
25. Dilçin C. (2014) *Adlar Sözlüğü*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

26. Erol A. (1989) *Şarkılarla, Şiirlerle, Türkülerle ve Tarihî Örneklerle Adlarımız*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yay.
27. Gül B. (2006) *Hayvan Adları ile Kurulan Türk Ve Moğol Kişi Adları*. Türkbilig.
28. Gülensoy T., (2015) *Küçüker P. Eski Türk-Moğol Kişi Adları Sözlüğü*. Ankara: Bilge Kültür Sanat, .
29. Gülensoy T. (1999) *Türk Kişi Adlarının Dil ve Tarih Açısından Önemi*. Türk Dili.
30. Gülensoy T. (2012) XXI. *Yüzyılda Türkiye Kişi Adlarına Bir Bakış*. İDİL. Cilt: 1. Sayı: 5.
31. Herdağdelen A. (2016) *Modern Türkiye’de Kişi Adları*. Dilbilim Araştırmaları Dergisi İstanbul. Böl. 11. № 4
32. Jespersen, O. (2013). *Philosophy of Grammar*. Taylor & Francis Group.
33. Joseph H. W. B. (1916) *An Introduction to Logic*. Oxford: Clarendon Press.
34. Kaya H. (2005) *Çocuk İsimleri Ansiklopedisi*. İstanbul: Gonca Yayınevi.
35. Kurt Y. (1993) *Sivas Sancağında Kişi Adları* (XVI. Yüzyıl). OTAM Dergisi. Sayı: 17.
36. Menekşe M. (2016) XIX. *Yüzyıl Ortalarında Sosyo-kültürel Bir Ürün Olarak Lakaplar, Birgi Kasabası Örneği*. Uluslararası Sosyal Araştırma Derneği. Sayı: 43. Cilt: 9.
37. Mill J. S. (1865) *A System of Logic, Ratiocinative and Inductive, Being a Connected View of the Principles of Evidence, and the Methods of Scientific Investigation*. V. I. Ed. 6. London.
38. Oğuz Ş., Oğuz İ. (2008) *Lakap Verme Geleneğinde Manisa İli Demirci İlçesi Örneği*. 38. ICANAS (10-15 Eylül 2008 Ankara/Türkiye) Bildiriler.
39. Özyetgin A. M. (2009) *Türk Ad Bilimine Malzemeler: Kitābu’l-İdrāk li Lisāni’l-Etrāk’te Kişi Adları*. Bilig.
40. Sevinçli E. (2006) *Adlarımızda Soyadlarımızda Yaşayan Dil Devrimi*. Journal of Yasar University.
41. TDK. *Kişi Adları Sözlüğü*. Retrieved from http://www.tdk.gov.tr/?option=com_kisiadlari&view=kisiadlari
42. Torun Öğretmen (2018) *Türkiye Türkçesinde Ağaç İle İlgili Tür Adlarının Kişi Adı Olarak Kullanımı*. International Journal of Languages’ Education and Teaching. Volume 6. Issue 2.

43. Ülkütaşır M. Ş. (1976) *Türkiye Türklerinde Ad Verme ile İlgili Gelenek ve İnançlar*. I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri. Ankara: Kültür Bakanlığı MFAD Yayınları.
44. Yalçın N. (2004) *Türkçede Son Çocuğa Verilen Adlar*. V. Uluslararası Türk Dil Kurultayı. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları.